

*Эксперименттік психологияның пайда болуы,
жетістіктері және оның құқық қорғау,
құқық жасау, тергеу мен түзету
тәжірибелеріне әсері.*

Сабақ жоспары:

- 1. Психологиялық зерттеу әдістерін құқықтық
практиканың түрлі салаларында пайдалану
мүмкіндіктері мен шектеулері.*
- 2. Психодиагностика әдістер, оларды сот-
психологиялық сараптау жағдайларында пайдалану.*

Сарапшы – психологтың алдында психологиялық детерминанттың әрбір кезеңге сай болуы туралы;

Бірінші кезеңде сана сезімінің, өзіндік бағалаудың шынайы өмірлік мақсаттық даму негізінің, өнегелі нормативтік орнатудың қалыптасуын талдау қажет.

Екінші кезеңде эксперименттік шешімді қабылдау тәсілінің негізі зерттеледі.

Үшінші кезең – қоғамдағы әрекеттердің қалыптасу кезеңі, яғни оның іске асырылуы.

*Қылмыстық іс материалдарының
психологиялық анализінің әдісі.*

*Табиғи
эксперимент
және бақылау
әдісі.*

***Сот
психологиялық
зерттеуде
қолданылатын
негізгі әдістер
мыналар:***

*Биографиялық
әдіс.*

*Жеке тұлғаның индивидуалдық –
психологиялық негіздерін
оқытудың құрылымдық әдісі.*

Соңғы әдіске біріншіден, сараптама әдісінің әртүрлі нұсқалары, сонымен қатар әртүрлі тесттік әдістер, анкеталар, сұрақ қағаздар жатады.

Авторлардың бірқатары қоғамға ғарсы істердің құрылымының 3 кезеңін ажыратады:

А) қоғамға қарсы бейімделуімен жеке тұлғаның қалыптасуы;

Б) жеке тұлғаның қоғамға қарсы әрекетіне қатысты нақты шешімі бойынша қалыптасуы;

В) осы шешімнің жүзеге асуы.

Зерттеу жолына қарай заң психологиясы келесі әдіс – тәсілдерді ұсынады. Жалпы заң психологиясының мынадай әдістері бар:

Эксперименттік әдіс – көптеген ғылымдардағыдай заң психологиясында негізгі әдіс болып табылады.

Лабораториялық эксперимент ғылыми зерттеулерде, сонымен қатар қылмысты адамның психологиясын зерттегенде қолданылады.

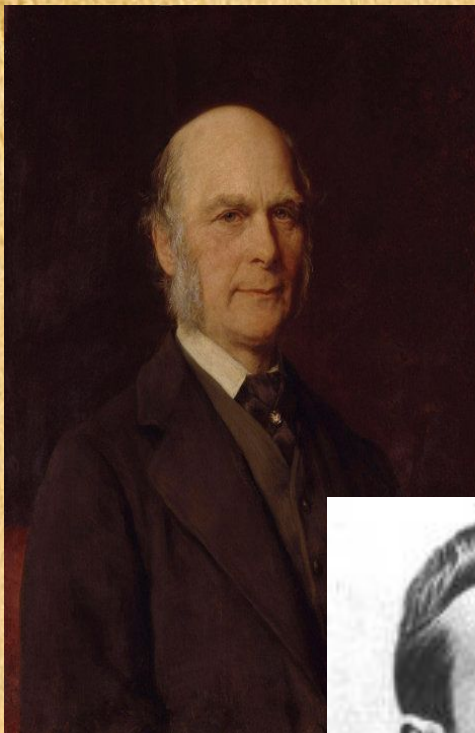
Табиғи жағдайдағы экспериментті жүргізу кезінде алдын ала қылмысты адамның белгілі іс-әрекеттері зерттеледі және онда қандай психикалық ерекшеліктер айқынырақ көрініс беретіндігі анықталады.

Бақылау әдісі. Бұл әдістің негізі – зерттеу процесінде адамның қарапайым әрекеті бұзылмайды. Сонымен қатар, объект түрде қорытынды алу үшін шарттарды сақтау керек, бақылаудың заңнамалары бағдарламасын құру, қорытындыларды дұрыс белгілеу, ең бастысы – бақылаудың орнын анықтау және оның тұлғалар арасындағы маңызы.

Сұхбаттасу әдісі. Бұл әдісті қолданғанда әңгіме мақсатын алдын – ала айқын анықтау және негізгі сұрақтарды әзірлеу өте маңызды. Әңгіме кезінде қылмысты адамның өткен өмірі, оның тұратын үй ішінің жағдайы, оның жолдастары, жан – ұясы туралы білуге және мүддесі мен мұратын анықтауға болады.

Анкеталық әдісті пайдаланған кезде сұрақтар мазмұнының айқындылығының және олардың дұрыс құрылуының, анкетаны толтыру тәртібі жөніндегі егжей-тегжейлі нұсқаудың, алынған материалдарды сандық және сапалық жағынан үлкен маңызы бар.

Ф.
Гальтон

А. Бине

2) Сот психологиялық экспертиза қазіргі ғылыми психологиялық әдістермен жүргізілуі керек. Сараптамалық зерттеу нәтижелері сенімді және верификацияланған, яғни тергеуші мен соттың тексеру мен бағалауына қолайлы болуы керек. ҚПС-ң негізгі міндеті - патологиялық емес құқықтық маңызы бар психикалық аномалияларды ғылыми негізделген тұрғыда диагностикалау болып табылады.

Психодиагностика психологияның саласы ретінде XIX ғасырдың соңында дами бастады. Оның ең ірі көрнекті өкілдері Дж. Кеттл, Ф. Гальтон және т.б. болды. Оның дамуына француз психологы А. Бине үлкен үлес қосты, ол балалардың ақыл-ой дамуын диагностикалау әдісінің авторы болып табылады (интеллектінің даму шкаласы Q).

СПЭ-ны тағайындамас бұрын оның себебін нақты анықтау қажет, яғни осы сараптаманың қажеттілігін дәлелдетін фактілерді анықтау керек. Сараптаманы ұсынудың негізгі себептері СПЭ

- Кәмелетке толмаған айыпталушылардың ақыл-ойларының артта қалуларына байланысты

- Жағдай ісі үшін маңыздыларды дұрыс қабылдау қабілетін анықтау және дұрыс мәліметтер беру үшін жүргізілген СПЭ.

- Дәрменсіз күйдегі жәбірленушіні зорлаумен байланысты қырмысты тергеу кезіндегі СПЭ.

- Кездейсоқ эмоциялық аффект белгілерінің бар болуына байланысты жүргізілген СПЭ.
